

TERMÉSZET-GYÓGYÁSZ.

Az észszerű élet- és gyógymód közlönye.

Népszerű utasítások az emberi testnek valódi és természetes ápolásáról, egészséges és beteg állapotában.

Isten segélyével az emberiség javára.

Virad — haladjunk! (Gr. Széchenyi I.)

1874. 4. szám.	Megjelenik havonként kétszer, 1- és 15-én, negyedrért alakban; ára egész évre 4 fr. Többek közreműködésével szerkeszti: Ungerleider Jónás, hasonszenvi orvos.	Nyiregyházán, aug. 15.
-------------------	---	---------------------------

Tartalom: Ajánlat (votivum). — A XIX-ik század árnyoldala. — Szellemi s testi satnyulás II. A sör. — Egy kórtörténet, Bodnár Sándor tól. — Gondolatfüzér. — Könyvismertetés.

A XIX-ik század árnyoldala.

Jelige: Életbölcsesség, világosság és szabadság egymással karöltve járnak, és egymást segítik! aki nem akar gondolkodni, az képmutató, aki nem tud gondolkodni az gyenge elmével bír, és aki nem mer gondolkodni, az rabszolga
W. Drummond.

Ajánlat (votivum).

A gyógyszerertári szerek haszna, melyet a gyakorlatban kevés kivétellel előidéznek, tökéletesen megsemmisül azon sok ártalmas befolyás által, melylyel a betegségek természetes folyama alatt erős és mérges tartalmuknál fogva magát a testszerkezetet is megrontják, mi kétféleképen történik: vagy hosszabb szűz kórba megy át, vagy a halál torkába viszi a szenvedőt. Azon veszélyek, melyek például: a higany, jód, digitalis, morphiun, strychninum, belladonna, stb. nagyadagu bevévése után előállanak, aránytalanul nagyobbak, mint azok, melyek a betegségek elhanyagolása vagy semmittevésből származtak legyen. Hogy mily ártalmas befolyással voltak a képzeletben segélythozó érvágások és vérszivások, azt most az orvosi történelem statistikai kimutatása világosan tanusítja, melyet még a legrövidebb látó is észrevehet; de a szakférfiak már észre is tértek e részben, amennyiben az érvágás- és nadályozással minden jóra való értelmes orvos ma már felhagyott; azonban mégis folytatják makacs következetességgel a mérges tartalmu szereket betegeik számára rendelni.

Dr. Med. Richter C. A. W.
egészségi tanácsnok.

Előhaladott 19-ik századunkban egy óriási lombos fa magasan és büszkén emelkedik a többi kisebb, de szerény fák között. Nem csoda! azon talaj, a melyen gyökeret vert, ágai századoktul fogva ápolattak díszes kiváltságokkal, az álhit őrzé gyöngéd kezekkel titkos gyümölcsét, a tudatlanság aranyharmattal erősíté és élénkíté leveleit! Azt el kell ismerni, hogy már a régi korban is akadtak igazszívű őszinte emberbarátok, akik óva intettek bennünket ezen mérges fa árnyékában való megpihenéstől; tevékeny embereknek volt bátorságuk fejcséjüket ezen fa gyökerére intézni, s egyes ágait megsemmisíteni! De hiába! még most is büszkén áll, magasan, a kiváltságok által jelenleg is oltalmaztatik, a tudatlanság sötét éjele még folyvást őrizi, a kimeríthetlen aranyharmat most is hull reá!

A szövetségesek karöltve édesdeden ringatják magokat, a régi gyógyrendszer hatalmában a csalahatatlanság magas érzetével. Mit törődnek ellenfelei kiáltásával? „non possumus“ rázzák büszke és magas fejüket, elégedett mosolylyal tekintenek le a szenvedő emberiségre, s szájalommal az elpártoltakra.

De hagyján! ez még talán csalódás is lehet! mert nyugalmas és gondnélküli állásban lenni vélik magukat akkor is, midőn már alá van aknázva a talaj, és az összeroskadás korszakának elmaradhatlan előjelei mutatkoznak.

Nagy férfiak meggyújták a tudomány szövétnekét, hogy azzal megvilágítsák az álhit sötét rejtekeit, most rajtunk a sor ezen világosságot akkép terjeszteni, hogy tüzének erejével a száraz és nyomort terjesztő dogma még zöldelő ágait föleméssze.

Szegény nép! századoktól fogva volt, sőt még most is kényszerítve van a régi gyógyrendszer járma alatt nyögni; és legdrágább kincsét, egészségét vakon ezen hatalmas kényurra bizni; s valahára lesz-e

Az orvosi tudomány távol sem oly szegény segédszerekben, amint azt némelyek hitték, és már kétségbeestek felette; csakhogy azok nem az ugy nevezett gyógyszer-kincstárban rejlenek, hanem inkább a természetben és annak törvényeiben, a hol minden, akár egészséges, akár beteg test szükségleteit feltalálhatja. És akármily keserves legyen is lemondani egy oly biztosnak hitt szövetségéről, mely századokon keresztül segélyt ígért: az orvosnak nem szabad elvonni segélyét, ha szenvedő felebarátja tanácsadója akar maradni; neki oly utasítások- és szerekhez kell nyulnia, a melyek biztos célhoz vezetnek.

Prof. Dr. Med. Österlen.
(medicinische Logik.)

elég bátorság e népben a nyomasztó és természetellenes bilincseket magáról lerázni, melyekbe közömbösség és tudatlanság ejtették; hogy végre független lehessen teste; és megmentessék az örvénytől?

És ezt csak akkor tehetjük lehetségessé, ha a természetes élet- és gyógyelveket elsajátítjuk; az alapelvek, melyek e gyógymódnál mint célhozvezetők bizonyultak be, oly egyszerű és természetes szereket alkalmaznak, melyek által életerónket fentartjuk; és ha egészségünkön csorba ejtetett, önkénytelenül is arra ösztönöz bennünket a természetes gyógyerő, hogy elvesztett egészségünket általa ismét helyreállítsuk.

Például a többi között, a leggyakrabban előforduló hevenykórok egyikét a tüdőlobot hozzuk fel, melyet minden ember felismerhet, láz, sebes lélegzés, szuró és nyomasztó fájdalmak a mellüregben, köhögés, néha vérköpés által; ezek a kórjelek, (kopogtatási s hallgatósági vizsgálatok egyedül az orvoshoz tartoznak). Látjuk tehát, hogy a légző szervekre vetette magát a kóranyag, és miután a vér elegendőképen nem éleenyítettik, hozzájárul a bőrrendszerben megakadályozott anyagcsere, a többi kivezető csatornáknak a működése pangásra jutottak; mindezek a természetes gyógyerő csak úgy segíthet, ha a tüdők folytonosan elegendő mennyiségű élenyt szivhatnak, ha a bőr működését elősegítjük, és ha a beteget megóvjuk minden ártalmas befolyástól, ez uton biztosak lehetünk, hogy a tüdőkre lerakodott kóranyag eltávolíthatjuk, és a beteg felüdül.

Ha kérdi az olvasó: mi az oka, hogy aránylag oly kevesen pártolják e természetes gyógymódot? Röviden a következőkben felelhetünk: ugyanis, nem egyéb, minthogy minden újabb eszmének, ha legigazságosabb volna is, ellenségei támadnak, akik részint agyonhallgatják, részint pedig ellene támadnak és letiporni akarják; úgy láthatjuk azon példából is, hogy a hasonszenvi gyógymód, melynek jótékony hatását tagadni nem lehet, az egész földkerekségén minden üldözés daczára, hetven évet meghaladó idő óta annyira elterjedt, hogy már milliókra megy azok száma, akik azt követik; a magyar országgyűlésnek jutott azon diadal, hogy első volt, mely érvényre emelte Európában. — A természetes gyógymódnak is vannak hazánkban elég pártolói, csak hogy még szétszórva egyes emberbarátok működnek e téren, azonban lehet reményleni, hogy ha oly mérvben felkaroltatik e gyógymód, mint a hasonszenvi, szintén érvényre fog emeltetni és elterjed a nép között is.

És így, kegyes olvasó! gyökerében kell kiirtanunk minden álhitet; a világosság és igazság fegyverével győzzünk, csak így deríttethetnek fel a homályos utak; a világosság azon fejsze, mely az előítéletet hatalmas ütéseivel semmivé teheti, az elhíntett magvak ifju erővel teremjék meg az annyira nélkülözött áldást, a szenvedő emberiség javára!

Szellemi s testi satnyulás.

Jelige: A ki előítéleteket és visszaéléseket akar elhárítani, biztos lehet előre az iránt, hogy mindazoknak haragját magára vonja, akik az előítéletek- és visszaélésekből előnyt húztak, de igen bizonytalan az, vajjon azoknak rokonszenvét ki érdemli-e kiknek használni akar.
Meyer.

II. A sör.

A régi rómaiak „Cerevisia” nevet adtak a sörnek, ezen szótól Ceres (termény istenasszonya) és „vis” erő; több nemei vannak a készített sörnek, úgymint: szikla-arszlán-ászok mártiusi sör, sörkivonat, és ezek mind szép nevek arra nézve, hogy a különböző hamisított gyártmányok annál biztosabban elkeljenek.

Az egyszerű édes sör, mely csak csirás árpából készül és igen kevés ideig van kitéve a forrásnak, nem tartalmaz semmi idegen anyagot; az ily sörben sok táperő van, akik tehát ily egyszerű édes sört isznak, nem lehetnek hamisításoknak kitéve, sőt ily sörivás táperejénél fogva ajánlható is, de ha e helyett egy pohár jó citromos vizet innának, sokkal egészségesebb volna a testnek, mint a sör meleg nyárban és nem drágább a sörnél; azonban az eltompult izlésűeket ki nem elégítvén, fölkeresik inkább

a keserű sört, melybe már sok mérges anyag van vegyítve, még pedig minél erősebben, csipősebben és keserűbben van készítve, annál több benne a komló, szesz, bors, aloé, eleczeke és tarnicsgyökér, nux vomica (ebvészmag), cocculus (halmaszlag), mind megannyi mérges tartalmu szerek.

Sokféleképen hamisítják a sört: ha megsavanyodik, akkor soda és mész segítenek, ha állott ize van, akkor a pezsgőpor javít rajta, ha pedig romlani akar, megakadályozza szintén a pezsgőpor, de nagyobb mennyiségben, és hogy jó habzása legyen, timsó- és rézzel vegyítik; ha pedig zavaros színe van, megtisztítja a tojásfehére, égetett csontliszt, és az enyv.

Valóban csodálni lehet, hogy a műveltség embere, a természet emberével szemben, míg ennek ösztöne eredeti állapotában van, addig amazé annyira el van tompulva, hogy mindenféle hamisításokat eltűr feltűnő ártalom nélkül.

Az erős sörnek ártalmas következménye ugyanaz, amit a tulságos borivás és pálinkával való élés szokott előidézni, tudniillik a részegségi állapot utóbajai; sajátságos az: hogy a pálinka-részeg embernek rendetlen tántorgó járása van és inkább előre esik; a sörtől részeg egyénnek ellenben mindig hátra bukik a feje, a föld felé van függve, mintha minden lépten bukni akarna, míg a bortul részeg ember felemelkedett fővel dorbézol.

A folytonos sörivásból támadt kihágásoknak utókövetkezményei ezek: restség, tompaelművéség, beteg elhízás, és ennek következtében vértolulások a mellre, szűkmellűség, elnyálkásodás, vagy vértolulások

az alhas felé, emésztési pangásokkal, és kedélyza-
varok. A szegény ember kenyerét ezzel is megdrá-
gitják.

Egy kórtörténet^{*)}.

Bodnár Sándor orvosnövendéktől.

Jelige: Ha a szabályozott és ésszerű élet-
mód az egészséges és erős em-
bernél nagy fontosságú borderő-
vel bir, mennyivel fontosabb le-
het annak elkerülhetlen szükség-
gyenge és beteges embernél!
Biztosan állíthatjuk, hogy szabá-
lyozott életrend nélkül soha gyö-
keres gyógyulás nem eszközölhető.

Dr. Weiss.

Örömmel értesültem a „Természet-gyógyász“ ke-
letkezéséről; örömöm olyan, minót egy rég várt ba-
rát megérkezésénél érezünk.

E lapnak, bár sok akadálylyal kell küzdenie, szép
jövője van; s talán annál szebb, mennél nagyobb
akadályok állják el fejlődésének utját, mert első idő-
szaki kifejlődése nálunk oly eszmének, mely a gyó-
gyászat terén elfogulatlanul ítélve — arra van
hivatva, hogy az orvosi tudományt különböző ága-
zataiban felemelve, alapját képezze az emberiségre
nézve legüdvösebb tudománynak, magának a gyó-
gyászatnak.

Nem akarok egyébiránt itt e kérdés fejtegeté-
sége bocsátkozni, azért is, mert még nem tartom
magam e kérdésben egészen illetékesnek; felette gon-
dolataimnak csak méltányolva adhatok kifejezést. Fen-
tebbi állításom jogosult mindemellett, mert oly adat
birtozában vagyok, a milyenek hivatva vannak be-
bizonyítani azt, hogy az emberi szervezetet össze-
tartó erőnek: az emberi természetnek mint gyógy-
hatálynak vagy jobban mondva gyógyforrásnak a
legnagyobb fontosságot kell tulajdonítanunk. Egy
köresetet akarok a t. olvasónak leírni, melynek hi-
telességéről, miután a kóralany én magam voltam,
kezeskedem. Ez a következő:

1870-ik év június havában Sárospatakon töb-
ben kirándultunk a várostól mintegy fél mérföld-
nyire, hol én a Bodrogot meglehetősen szélessége da-
czára két izben átusztam, mely körülménynél az
uszás vége felé a víz jótékony hűvössége helyett azt
kellemetlen hidegnek, magamat pedig nagyon kifá-
radtnak éreztem. Este felé sötét felhők gyűltek fel-
libünk s hogy az esőtől meneküljünk, szaladni kez-
dettünk a város felé, a mikor én fogadásból egész
a városig — mintegy $\frac{2}{5}$ mérföldnyi utat — szalad-
tam. Az ut sok volt ugyan, mégis miután nem ro-
hamosan, sőt inkább egyenletesen futottam, — a mi-
kor tudvalevőleg huzamosabb ideig vagyunk képe-

sek szaladni, miután ezáltal az izomerő nem merit-
tetik ki oly hamar és lélegzet vételre is inkább va-
gyunk képesek, mint a gyors futásnál, hol a heve-
sen hullámzó vér nem kaphatva elegendő élenyt, az
illető egyén elfulad, akaraterőm győzött, csakhogy
a phisicai szervezet, az egészség rovására. Majd fél-
mértöldnyi utat esőben és szélben futni, a természet
törvényei ellen oly kihágás, miért meg kell lakolni.

Azon naptól kezdve erőm fogyni kezdett. Tartó-
sabb munkára, akár testileg, akár szellemileg kép-
telen valék. Mintegy 12—14 nap mulva leheletem
büzös lett; nem az a büz volt, melyet tisztátlan
száju egyéneknél tapasztalunk, mert minden olyan
szer, mely ezt megszüntetni szokta, siker nélkül lett
általam megkísérelve.

Ily körülmények közt és miután olykor-olykor
szuró fájdalmakat éreztem mellemben, orvosi segély-
ért dr. L..... az iskola akkori főorvosához for-
dultam, ki azonban nálam komoly bajt akkor leg-
alább nem észlelt és mint teljesen egészséges egyént
bocsátott el magától.

Mintegy öt nappal később, miután tökéletes
székrekedést vettem észre, újból orvosi segélyhez
folyamodtam, azért is különben, mert mellfájdalmaim
erősültek, — orvosom erős hashajtót rendelt, de
mely hatás nélkül maradván, inkább káromra, mint
hasznomra volt; a kimaradt hatást nagy adag keserű
sóval értem el.

Leheletem mindegyre büzősebb lett, és ennek
elnyomására dohányozni kezdtem, s mikor az egy-
szerű dohányzás, vagy a füstnek az orrlíkokon ki-
bocsátása sikertelen maradt, a füstöt beleheltem, hogy
ez mennyire káros, nem szükség mondanom.

Már ez időben éreztem némi lázt, éjjel pedig
sokat izzadtam, mi nagyon elgyengített.

Nem mulasztom el itt megemlíteni azon körül-
ményt, hogy akkor naponként a Bodrogban hideg-
viz fürdőt vettem, a minek talán egyedül köszönhe-
tem, hogy teljesen képtelenné nem lettem az akkor
beállott vizsgákon megjelenni. Vizsgálaim után Nyir-
egyházára jöttem, hol szünetelt ugyan kevés ideig
bajom, annyiban legalább, hogy nem haladt elő oly
fokban, mint addig, de a már megtámadott szerve-
zet e pihenés után csak jobban ki lett téve a jogait
védő természeti erő visszahatásainak, úgy, hogy or-
vosi segély elkerülhetlen lett, csakhogy az aleopathi-
cus gyógykezelés mellett naponként hanyatlott erőm.
Kiasztam, csont- és bőrvázzá lettem; étvágyam tel-
jesen hiányzott s e helyett egy hivatlan vendég, a
köhögés kopogtatott be hozzám. Üres, kongó köhögés
volt ez, ijesztő és visszataszító a hallgatóra. A
kiköpött váladék barnás szürke és igen büzös s nagy-
mennyiségű volt. Többször köptem ki sárszerű anya-
got, melynek büze amazét sokkal meghaladta. A ki-
köpött váladék később vérrel lett keverve, sőt egy
izben tiszta aludt vért is köptem ki, e vérköpés
azonban $\frac{1}{4}$ óránál nem tartott tovább. Belátva te-
hát sikertelen alkalmazását nevezett gyógymódnak,
nagybátyám dr. U... urat hívatta hozzám, ki, mint

*) Alkalmoszerűnek találjuk e köreset közlését egyszersmind válaszul a
helybeli „Közlöny“ 38-ik számának „Csevegések“ című rova-
tában megjelent idétlenségekre. Az érintett és hozzá hasonló
nyeglegeségekre, melyek a szenvedő emberiség félrevezetésére van-
nak irányozva, csak ekép felelhetünk, mert üres szalmát csépelni
vagy korpát dögönyözni, nem lehet feladata egy komoly irányú
szaklapnak, ha mindjárt ama gunyorok bizonyos oroszlanbörbe
bujt — dr. Nostradamus-féle specialitásoktól jönnének is. Szerk.

később maga mondta, napokig bizonytalanságban volt, miután azt tudni, vajjon a természeti erő elnyomva, vagy leküzdve van-e, nem lehetett. Hidegvizes borogatásokat hónaljtól kezdve egész a csombokig alkalmazott folytonosan, tehát csak fejem és végtagjaim maradtak ki a begöngyöléstől, mi lázamat szüntette. A borogatások alatt izzadságom nagy mérvben, iszonyu bűdös szagú volt. Diétáról természetesen szó sem lehetett, amennyiben étvágyam úgy sem volt, csupán friss vízzel éltem.

Lassan-lassan éreztem a hidegvíz jótékony hatását, mert lázam és mellfájdalmaim engedtek; mint-hogy e borogatásokra a bőrbőr gyengén megvere-sedett, mely szín hovatovább sötétebb lett, alakja — orvosom nyilatkozata szerint — orbánczhoz hasonló (vörösségű) volt és mint a természet-gyógyerő által előidézett birálat (krízis), az egész körleflyásnak szerencsés fordulatót éreztem, és ezen bőrküteg ki-terjedésben is nyert. E pir keletkezése helyén ké-sőbb apró, kásaszemnyi kütegek léptek fel, melyek-nek számával javult egészségi állapotom és a köhögés mindinkább elhagyott. Ezek felfakadva hig fo-lyadékat bocsátottak ki magokból s aztán leszárad-tak, mely hasonlított az ugynevezett sémörhez.

Végre — ötheti fekvés után felkelhettem.

Ez időtől csak szabad és tiszta levegőn éreztem magamat jól. Életmódomat illetőleg orvosom igen szigorú volt s én is kerültem mindent, ami szervezetemet tulságosan igénybe vette vagy izgatta volna: tehát szigorú vegetarianus életmód szerint kerülve minden holt testből származott tápszereket — hasonszenvi gyógyszerek voltak eleintén a lobos stá-diumban phosphor, későbbben sulfur bevétele mind-addig, míg köhögésem végképen elmaradt, mivel a mellüregben minden kóros nedvek felszívattak a test külrészeire lerakodtak, egészségem helyreállott; és így, hála a helyes ultra vezetett ifjú természeti erő-nek — meggyógyultam*).

*) Ezen leirt kórosnak tetemes meghülés lévén indító oka, a bőrkü-gözölés megakadályozásával, minden működések pangásba jöt-tek, az egész bélyuzamba de főképen a tüdők nyálka hártya rendszerében makacs és igen kiterjedt hurutos lob lappangó láz-zal fejlődven ki, oly bűzös rosz indulatú genyhez hasonló takony elválasztás következtén, mely a szenvedőt csaknem a sirba vivé — Az ésszerű élet- és gyógymóddal felzabadítván a bőr munkássá-gát és az anyagcserét, nem csak megakasztá a további veszély kifejlődését, hanem egyszersmind elvonván a nemes szervekről minden kórosanyagot, és hatalmas bőrküteg fejlődött ki, a kórfo-lyamat a közli és hozzátartozóinak öröme megszűnt. Szerk.

Gondolattűzér.

Nincs semmi különös élelelv, semmi különös ugynevezett élelelv s tulajdonok, melyek függetle-nek volnának az élelelvüves anyagtól, külön elválasztva tőle, s a melyek önként nyilvánulhatnának, sőt élelelvüvényeket is előidézhetnének, vagy önkéntes betegségi gyögyulásokot, és melyeket élelelvünek, élelelvünek és természet-gyögyerünek nevezünk; egyedüli tulajdonsága az élelelvüves anyagnak, mely az általa-

nos természetüvények szerint tevékenységgel bir és azért cselekvéseit szükségképen végbe viszi, mi-helyt a feltételek előidéztenek; ez az orvos müve, midön betegeket gyögyit.

A ki sok ideig a gyögyszertári szerek legalább relativ segélyében bizott, az mélyen érzi, mily leve-rőleg hat azon meggyöződésből eredt elismerésére, miszerint egy tannak oly hosszas ideig lehetett pár-tolója, mely inkább átkot, mint jótéteményt szül a szenvedő emberiségnek. Másrésztől megbocsáthatlan-nak lehet tartani, ha valaki jobb belátáshoz jutott, és mégis el akarná magát zárni, miután derék szak-emberek, ugyszintén lelkiismeretesen figyelő laicusok legtisztább nyomára jutottak annak, hogy sok czopf-tudós által felállított határozatok hibásak voltak, mi-vel a tapasztalat ellenkezót bizonyított.

Dr. med. Richter.

Könyvismertetés.

„A hasonszenvi gyögyrendszernek alkalmazása a közlelvben nemorvosok használatára, különös te-kintettel azon határvonalak kijelölésére, melyeken tul nemorvosnak gyögyítani nem helyes; írta dr. Du-dits Miklós, budapesti gyakorló orvos és a magyar hasonszenvi orvosegylet r. tagja. Budapest 1874.“ Tettey Nándor és társa könyvkereskedésében meg-jelent az I. füzet. A munka 5—6 ivnyi füzetekben összesen 22—24 ivnyi tartalommal fog megjelenni oly módon, hogy az egész munka szeptember havá-ban a t. előfizetők kezében leend.

Az egész munka előfizetési ára 2 frt 50.

Egyes füzetek posta utján bérmentve 2 ft 70.

Szerző neve már ismeretes lévén a hasonszenvi gyögy mód terén, bő tapasztalatokat szerzett e gyögy-mód körül; dicséretére válik azon szép ajánlat, hogy boldogult gróf Majláth Antal volt cancellár, a hason-szenvi gyögy mód nestora és terjesztője Magyarhon-ban, dr. Dudits Miklós hasonszenvi orvos urat házi orvosának méltatta, aki is a nemes gróf bizalmát olyképen volt szerencsés megnyerni, miszerint őt meg-bizta és helyettesítette emberbaráti szeretetből foly-tatott hasonszenvi gyögykezelésében gyengélkedő és aggkora következtében, és dr. Dudits ur hűséggel felelt meg kötelezettségének a volt cancellár végső perczéig.

Tiszta lelkiismerettel ajánljuk e munkát a ha-sonszenvi gyögyelv barátainak, mivel magyar nyel-ven oly röviden, érthetően, és főkép nemorvosok szá-mára levén készítve, eddig első segédeszköz a ma-gyar ajku szenvedő emberiség számára; tehát méltó helyet foglal el dr. Argenti Döme kir. tanácsosnak már 5-ik kiadásu hasonszenvi utasítása mellett; va-lóban nélkülözhetlen kézikönyv leend a nemorvosok számára.

Hibaigazítás: Mult számunk 1-eső oldal, 2-ik hasáb, 25-ik sorában idült helyett heveny olvasandó.